

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υφάνεται ήμα
δείξη πώς δε φοβήται την
αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΚΗ 6 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 290

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. 'Ο φίλος Καί.
- ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. 'Ιστορικά γεγονόματα (συνέχεια).
- ΦΩΤΕΙΝΗ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΙΣΜΑ. Ρωμιόπουλες.
- ΠΕΤΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ. 'Η Καλλιτεχνική Έκθεση.
- Σ. ΧΑΡΑΗΣ. Μερικά ύστερόγραφα στην κριτική των "Αλυσίδων".
- Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Εσγλυστριμα.
- ΠΟΗΜΑΤΑ, Σπόρος Μελός, 'Αλκαίος.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΕΙΣΜΟ.

GUTLAND

Μία σφή ψυχής μου τα βαθιά μών έκκλησία έχω χίσει
ποχαι θεμέλιο τό 'Όνειρο, στήγη της
ποχαι δυά είνοντες από βωρό, δυά πόνοντες
από μια ψυχή, μία Παρσά, μία Έσση είσαι...

Κατάκοπος κι ανέλπιδος της Ζήσης σφαιροκόπος,
μπάλω στο κληιδάκι μου ξεκούραση ζπώντας,
ζητώντας τό αντίψυχο, τή λεβεντιά, τή νύκτη,
και βελονοτας δ,τι ζητώ, παίρνοντας δ,τι θέλω
μόλις τό ήγιο εικόνομα της Παρυγίας μου αγγίζω
μέ χέλινα που προσεύκονται κι δυα φιλών άκμα.

Πανέμορφο κι άπάνεμο λιμάνι της Ζωής μου,
δυο δυό ζώ κ' έσθ' θιά ζεις στα βάθη της ψυχής μου,
σμενό κι άστεροπλούμιστο και φεγγαρολουμένο,
άπείραχτο κι άπ' τόν Καιρό κι άπ' τίς λογής φουρτούνες,
τι έχεις θεμέλιο τό 'Όνειρο και στήγη τήν 'Αγάπη.

Δεικιάδα

ΑΛΚΑΙΟΣ

ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΕΣ!..

Ταραζει κατάψυχα τό Γένος μας, κ' ένας πόνος σκληρός, που ξεσάκιζει τήν καρδιά μας, μας ξυπνάει στην Ζωή, γιατί μας θυμίζει τό Θάνατο.

Και ποιός είναι κείνος που χρέος του, παρηγορώντας τό Γένος μας τό φουρτουνατμένο, να δυναμώσει άφτό τό ξύπνημα, για να χαρούμε τό μεγάλο τόν 'Αναστημό;

Πώς, κρατώντας από γενιά σε γενιά τήν παράδοση του κατάρτεμου, θα μπολιαζει με τή ορική για τίς μάχες, με τό μίσος τό άθάνατο για κάθε όχτρο μας, τα βλαστήματα μας, που θα φωντάσουνε μια μέρα, γερά με τή δική τους δύναμη, πλοκάμι με τό χυμό τους, άπέθαντα στον άγώνα, για τήν τρας τους τό θέριμα;

Ποιός θα πατήση μια για πάντα τή Νεκρότητα μας φοβερίζει;

'Εμεις ρωμιόπουλες. Ρωμιόπουλες!...

Σά γυναίκα, σά ρωμιόπουλα περήφανη που είμαι, από μας τίς γυναίκες, τίς ρωμιόπουλες, όλα τα έλπίζω. 'Εμείς, με τό γάλα μας και με τα χάνδια μας, με τα τρυγούδια μας και με τα παραμύθια μας, με και με τό συνπαρμό μας, με τό γενναίο του χαρτοπόλεμου άγώνταμα, με τή λεβεντιά μας, θα θρέψουμε και θα ταναθρέψουμε τα μεστομένα, τα γερά ρωμιόπουλα.

Για μας τίς ρωμιόπουλες μιλώ. Γιατί στα χέρια μας μεγαλώνει τό Γένος; και με τα χέρια μας πλάθεται στην ποδιά μας. Πρέπει για τούτο νάναι πάντ' άνοιχτά, πάντ' άγρυπνα τα μάτια μας, να προσέχουμε πολύ, γιατί, αλλιώς, άπάνω μας θα πέση τό κατήγιο, τό καταφάνιο, και τό πιζιδεμα, για τήν παρατράτητα του κλάσματος μας. 'Α-

φάνει να τή νοιώσουμε τή δύναμή μας. 'Αμα νοιώσουμε τούτο, τότες δε θα δειλιάσουμε, με θα ντροπούμαστε να ντροπιάσουμε τή φύτρα μας, τήν ιστορία μας, τήν προχτεσινή κλάμα. Στην Ρωμιούση δε λείψανε ποτές ρωμιές γυναίκες, δυνατές κι άναζωίστρες. Ρωμιές νάμαστε, τό φυσικό μας να μη χάσουμε, και φτάνει μας.

Ρωμιές μάννες νάμαστε, νάναι ρωμιόπουλα τα παιδιά μας, κμαρί μας να μας λένε ρωμιούαννες, κρουιές τής Ρωμιούσης. Και θέλω να πιστέψω πως τό Γένος μας ξεπέφτει, και τραβάει όλόβια στο χαμό του, άμα ξεφέβγει από τό φυσικό του, άμχ παίρνει να σβύνει μέσα του τό 'Εγώ του, ή Ρωμιούση.

Τίποτις να μη φοβούμαστε όταν ή Ρωμιά βλέπει αλήθινα, σά ρωμιά μάννα. Τι μεγάλη που είναι ή δύναμή μας όταν τής δείχνουμε συντρόφισσά της πλειοταρίαχτη τήν άγάπη μας για τό ρωμιόσπιτό μας, για τό χωριό μας, για τή χώρα, για τήν Πατρίδα. Πρώτα κι άρχή τό σπιτικό μας, τό τζάκι, νάναι γερό, στεριοθεμέλιωτο, με τήν 'Αγάπη. Νάναι τίμιο, δουλεφτζδικό, λεβεντικό, και να ξέρουμε πως τό ένα φέρνει τ'άλλο και πως από μας, τίς γυναίκες, γίνεται πάντα ή καλή άρχή. 'Εμείς θα βγάλουμε τα καλά παιδιά και θ' άθγατίσουμε τή δύναμη του σπιτικού και τό δυναμωμένο ξάπλωμα τής Φύτρας. Για όλα τούτα να μη φοβούμαστε τή δουλειά, ούτε να μας τρομάζουνε τα μεγάλα. Τό ίδιο να δουλέβουμε για τό μικρό τό σπιτικό και για τό Σπίτι μας τό μεγάλο. Μά ένα πράμα να μην ξεχνάμε, να θυμάμε πως μεγάλο και δικίο και σπυρματό τό Γένος. Πρέπει να νάμενίζη

κατακεί που διορίζει ή αλήθινη άνάγκη, τό έθνικό σωστό και δικίο και μεγάλο.

Και πως μπορούμε, — πως να ρωτήση κμαριά ρωμιόπουλα — πως δυνούμαστε, γυναίκες έμεις, να καταφέρουμε τέτοια μεγάλη δουλειά; Και θ' άπαντούσε τότες μια φωνή και θ' έλεγε: «Μεγάλη κι άστέρεφτη είναι ή δύναμή σου, ρωμιόπουλα, φτάνει να τή νοιώσης τή δύναμή σου». 'Αφτά τα λόγια θάπαντούσε ή Φωνή, ή Ρωμιούση, και μια ρωμιά γριούλα, με καρδιά όλο νικτα, με με κατάσπρα από τή γνώση μαλλάκια, θα λαλούσε και θα όρμηνεβε:

— Να μη φοβάστε, κόρες μου, τής παντρειάς τα βάρητα. Λαχτάρα σας να θεμελιώσετε γερό κι έξιο σπιτικό. 'Αξιος ή μισός σας να μεγαλώσετε παιδιά που ο κόφος σας θα τανακστήση με γάλα άντρου κι λεπτεμάς.

Χρυσολογά της. Δέ θα κρητούσε στην όμιλία της μια σειρά, σά διδάχος και σά φιλόσοφος. Θα πήγαινε ή κουβέντα της με τή σειρά που θάρχούντανε στο κεφάλι της οι θύμητες, γιατί πολλά θα είχε ιδωμένα τό κατάσπρα μαλλί της, πολύ πραγμένη θάταν ή γριούλα που θ' έλεγε:

— Μην άφίνετε να χάνεται ή υγεία σας, ή όμορφιά σας, ή γλύκα σας και ή ξυπνάδα σας. Πάντα να δυναμώνετε τό νού σας, τήν ψυχή σας και τό σώμα σας. 'Αμα δε νοιάζετε τόν έαφτό σας, και σε σας κακό, και στους τριγυρινούς σας.

— Μην ξεχνάτε, παιδιά μου, τα μικράτα σας, γιατί και σεις παιδιά θα κάμετε. 'Ετσι, και ποιο νή περισσή θάχετε, και πολλά μαθήματα, πολλά παραδείγματα, θάναι παντοτινά μπρός τα μάτια σας.

— Μην άπελπίζετε ποτές σας. 'Οποιος άπελπίζεται γερνά και πεθαίνει. 'Η ρωμιά δεν πρέπει να άπελπίζεται, μά να ζή και να έλπίζη με τόν άντρα της και με τα παιδιά της, κι άπ' άρτους να έλπίζη.

— Η άγάπη, να ξέρετε, κάνει τα πικρά γλυκά. 'Η άγάπη δεν τό άφίνει τό σπιτικό να χαλάση και να παραλύση. 'Η άγάπη είναι ο νόμος που διαφεντίθει τό σπίτι. Οι καλοί νόμοι που βγαίνουνε τίποτις δε φελάνε σ' έναν τόπο που τα σπιτικά του είναι παραλυμένα.

— Τό καθετί βαθιά να τό στοχαζέστε και πάντα σά ρωμιές να τό κρίνετε. Να μη σας πλανέβουνε ξένες ιδέες, άνώφελες για σας και τους γύρω σας, να μην ξεπαζέστε από τα φερσίματα των ξένων κι από τα καμώματά τους. Να ξέρετε πως οι ξένοι δεν μπορεί να χουνε μέσα τους ρωμιούση, και περήφανες νάστε για τή γενιά σας, για τα ιδίματα

σας και για τή γλώσσα τή ρωμαϊκή που με δάφτη κανετε αγάπη, με δάφτη ναουρίζονται τὰ ρωμιόπουλα, με δάφτη γλεντά ή γενιά μας, κλαίει, παρηγοριέται, πολεμάει, νικάει, δοξάζεται. Τή γλώσσα σας πολύ να τίνε σέβεστε, γιατί θα σας θυμίζει τὰ μικράτα σας με τὰ γέλια, με τὰ τραγούδια, με τὰ παραμύθια. 'Η γλώσσα σας θα σας κάνει να μὴν ἀπελπίζεστε πατές, γιατί σὲ δάφτη θα βλέπετε πάντα καθρεφτισμένη τῆς Ρωμιούσης τὴν ἀκατάλυτη δύναμη, τὴ δύναμή σας....

Κ' ή γριούλα με τὰ κάτασπρα ἀπὸ τὴ γνώση μαλλάνια, ή γριούλα που πολλά θα θυμότανε και πολλές ὀρμήνεις θα είχε ἀκόμα να δώσει, θα στεκότανε, πολλά μικρὰ πράματα φέρνοντας στὸ νοῦ της με τὰ στενά της λόγια, και δὲ θύλεγε πιότερα. Μὰ οἱ ρωμιόπουλα που θάκούγανε τὰ λόγια της τὰ δλόφωτα και που ή ψυχὴ τους θα τὰ δεχότανε, σάμπως ή γις ή καρπερή τις βροχοστάλες, θα κελαιδούσανε τῆς γριούλας:

— Φτάνει μας νάμαστε ρωμιές κι ἀστέρτερη εἶναι ή δύναμή μας.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΙΣΣΑ

Η ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Εἶχα πολλά χρόνια να δῶ καλλιτεχνική ἐκθεση στὴν Ἑλλάδα. Κι ὅταν μπῆκα προχτές στὸ Ζάππειο περμινα πὼς θα ἔβρισκα κάποια πρόοδο πρὸς τὴ ζωὴ και πρὸς τὴ μόρφωση μιᾶς τυπικῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Ὅμως γελάστηκα. Ἀντίκρουσα πάλι τὴν ἴδια πάντα κι ἀπαράλλαχτη κλασιάρικη ἀδυναμία κ' εἶδα γύρω μου προσπάθειες γενναίες ἴσως μὰ μισερές, παιδιακιστικούς ψευτολυρισμούς κ' ἔλλειψη σοβαρῆς μελέτης, και παρὰ πάνω ἀπ' ὅλα τὴν ὀδυμπιαν ἀγνοία τῆς φύσης τῆς ἑλληνικῆς.

Κ' ἐπειδὴ ἔχω τὴν περμινα τῆς φιλοσοφίας ἀρχισα να ξεκαλιζῶ αἰτίες και να παίρνω τὸν κατήφορο τῆς κριτικῆς ἀνάλυσης. Και συλλογίστηκα πὼς ή αἰτία τῆς καλλιτεχνικῆς κακομοιριᾶς στὴν Ἑλλάδα πρέπει να εἶναι—καθὼς και σὲ σκεδὸν καθε τι ἄλλο—τὸ σπᾶσιμο τῆς παραδόσης. Τὸ Βυζάντιο εἶχε διπλὴ ζωγραφικὴ παραδόση — τὴ θρησκευτικὴ και τὴν ἑθικὴ. Πολλοὶ συνήθιζονε να μιλούνε για τοὺς Βυζαντινοὺς σὰ να εἶτανε ἀγιολογοὶ μοναχά, ὅμως ξεχούνε πὼς τὰ παλάτια τ' αὐτοκρατορικὰ εἶτανε στολισμένα με πολλές ἱστορικὲς τοιχογραφίες

και ὅτι ὑπάρχονε ὠραιότατες ἀλληγορικὲς μικρογραφίες στὸ Μηνολόγιο τοῦ Βασιλείου που βρίσκεται στὸ Βατικανό. Ἀπὸ τὴ διπλὴ αὐτὴ παραδόση ἔπρεπε να βγεῖ κ' ή δική μας τέχνη καθὼς γίνηκε και στὴν Ἰταλία ὅπου ὁ ζωγράφος κατάφερε σιγὰ σιγὰ να κατεβάσει τὴ βυζαντινὴ παναγία ἀπὸ τὸ χρυσὸ της θόλο και ξεγυμνώνοντάς τηνα να τὴ δείξει σὰ μυθολογικὴ Γαλάτεια ή βενετσιάνικη Ἀφροδίτη. Στὴν Ἰταλία ή γοθικὴ τέχνη βοήθησε με τὴ ρώμη της τὴν ἀναγέννηση τῆς κλασικῆς ὁμορφιάς. Σὲ μὰς τὸ ξανάνειωμα θα εἶτανε ἀκόμα πιὸ εὐκολο γιατί ή ἀρχαία ἑλληνικὴ παραδόση δὲν είχε πεθάνει ὀλότεια κ' εἶχε μάλιστα φανερώσει σημεῖα ζωντανίας και στὸν 9ο και στὸν 11ο αἰῶνα και στὴν ἐποχὴ τῶν πρώτων Παλαιολόγων.

Ἱστορικοὶ ὅμως λόγοι τσακίσανε τὴν παραδόση κ' εἶτανε ἀρκετὰ φυσικὸ πὼς ή νέα ἑλληνικὴ τέχνη θα πήγαινε στὴ Δύση για να ζαναμάθει τοὺς κανόνες τοῦ Ὁραίου. Ὅμως βρέθηκε μπροστὰ σὲ χάος κι ἀναρχία. Γικτὶ στὴ Δύση παράλυσε πιά και κεί ή καλλιτεχνικὴ παραδόση και μόνο ἐφήμερες σχολές κανονίζονε τὴ μόδα. Σηκώνονταν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τεχνίτες μεγάλοι που σωματώνονε στὰ ἔργα τους τὴ δικὴ τους ὑπέροχη ζωὴ μὰ που εἶναι πολὺ ἀτομικοὶ για ν' ἀφίσουνε πίσω τους τυπικὴ παραδόση, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά μερμηγκιάζονε οἱ ἀκαδημαϊκοὶ ζωγράφοι κι ὅλοι κείνοι που γεμίζονε με πελώριες χαλκομανιές τοὺς δημαρχικούς τοίχους ή κι ἀποθανατίζονε σὲ προσωπογραφίες τὴ φουσκομάρα τοῦ ματαιοῦ ἀστοῦ.

Ἡ τέχνη τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγέννησης εἶχε για βάση τὴν ἐκκλησιὰ και τὸ ἀρχοντικὸ κλάτι. Σήμερα ή θρησκευτικὴ ζωγραφικὴ ξεψύχησε πιά και ἀντὶς ἀρχοντοσπίτο ἔχονε τώρα τοῦ πλουτισμένου μπακαλῆ το σελόνι και τὴν ἐμπορικὴ καλλιτεχνία που δουλεύει για τις ττηνῆς διακοσμητικὲς ἀνάγκες τοῦ ὄχλου. Κι ἂν κοινα σ' αὐτὰ βλλέει κανεὶς τὸ ἀνακάτωμα τῆς φιλολογίας και τῆς ἑθικῆς στὶς πλαστικὲς τέχνες, τότε δὲ θ' ἀπορήσει βέβαια γιατί να παρακυλᾷ κ' ή ζωγραφικὴ σὲ τόσο ἄστατη πολυμορφία.

Δὲν πρέπει να μὰς φανεῖ λοιπὸν παράξενο ἂν οἱ Ἑλληνες ζωγράφοι που σπουδάζονε ὅζω μὰς φέρανε τεχνολογικὲς μόνο και δὲν καταφέρανε ἀκόμα να θεμελιώσουνε μιὰ ἑλληνικὴ ἀντιλήψη τῆς γραμμῆς και τοῦ χρωμάτου. Γίνονται βέβαια προσπάθειες ἀρκετές, μὰ και κείνος που ἀπὸ τοὺς σημερινούς κατὰ

λαβε καλύτερα τὴν ἑλληνικὴ φύση—ὁ Φωκῆς—εἶναι ἀκόμα ἕνας πρόδρομος.

Κάτι ἄλλο μὸς κάνει ἐντύπωση. Για τὸ χρῶμα οἱ περισσότεροὶ ζωγράφοι μας ἔχονε μάτι, μὰ τὸ σκῆδιο μοιάζει να εἶναι κάτι πολὺ σπάνιο στὴν Ἑλλάδα. Κι αὐτὸ ὡς τόσο ἔπρεπε να τὸ περιμένει κανεὶς. Ὁ λόγος εἶναι ψυχολογικός, δηλαδὴ φυλετικός κατὰ βᾶθος. Ὁ βορεινὸς προτιμᾷ τὸ σκῆδιο γιατί τὸ σκῆδιο θέλει μελέτη και νοῦ και θέληση. Ὁ μεσηδρινὸς κι ὁ Ἀνατολίτης ἀγαποῦνε τὸ χρῶμα γιατί τὸ χρῶμα συγκοινωνεῖ με τὸ αἶσθημα, με τὴ συγκίνηση, με τὴν ἡδονή. Τὸ σκῆδιο ἀντιπροσωπεύει τὸν ἄντρα και τὸ χρῶμα τὴ γυναίκα στὴ ζωγραφικὴ. Κ' ἐμεῖς στὴν Ἑλλάδα εἶμαστε ἀκόμα πολὺ ἀνχτολίτες για να μὴ δείχνουμε προτίμηση για τὸ χρῶμα.

Ἄν ἄφισα τώρα τὸν ἑαυτὸ μου να τραβῆζει σὲ τέτοιους γενικούς συλλογισμούς εἶναι ἴσια ἴσια γιατί ή ἐκθεση δὲ μὸς δίνει ἀρκετὸ θέμα για να μιλήσω πὼς θετικὰ για τὴ σημερινὴ ἑλληνικὴ τέχνη. Ὅμως πρεπούμενο εἶναι να πῶ λίγα λόγια για μερικούς ἀπὸ τοὺς ζωγράφους που ἔχονε στείλει ἔργα τους.

Ὁ Φωκῆς ἀντιπροσωπεύεται με μιὰ μόνη του ζωγραφικὴ κι αὐτὴ ὄχι ἀρκετὰ χαρακτηριστικὴ ὥστε να μὰς δίνει σωστὴ ἴδια τῆς τέχνης του. Ὅμως κ' ἔτσι ἄτελα μποροῦμε ἀμέσως να δοῦμε πὼς πὸ ἀληθινὰ καταλαβε κίτὸς ὁ τεχνίτης τὴν ἑλληνικὴ φύση. Λίγα πῆρα προσινοχρῶσα που πάνε τὸν ἀνέφορο και μπροστὰ ἕνα μεγάλο ριγμένο κάτω ἀπὸ τοὺς λοτόμους. Ὡς τόσο ή ἀπλὴ αὐτὴ μελέτη μὰς θυμίζει μ' ἀρκετὴ ἔνταση τὴν ἀλαφρὴ και φωτογλαζὴ ποίηση που πλανιέται στὰ πευκοβούνια και τὸ ἀνάερο τραγούδι τῆς φυλλωσιᾶς και τῆς ρετσίνης τὴ βουνήσια μυρωδιά.

Ἡ κ. Λασικαρῆ βλέπει καλὰ τὰ φωτεινὰ τὰ χρῶματα και δὲν τῆς λείπει κάποιος λυρισμός. Ὅμως φαίνεται ὅζω νὰ τῆς ξεφεύγουνε τὰ χρῶματα ἀνοπταχτα ἀπὸ τὴν παλέττα και τὰ να τὴν ξεπαίρνουν οἱ περστικοὶ της λυρισμοὶ ἀντὶ ἐκείνη να τοὺς φέρνει σὲ μιὰ μορφή πὸς πλαστικὴ και πὸς μελετημένη. Τὰ «Κρυφμιλήματα τῶν δέντρων» δὲν εἶναι κακὴ μελέτη, μὰ εἶναι ἀποτελειωμένη βιαστικὰ και τῆς λείπει βᾶθος. Ὁ ἀγέρας τριγύρω στὰ δέντρα δὲν ἔχει ἀρκετὸ φῶς και τοῦ λείπει ὁ παλμός που κάνει τὴ διάφανη ζωντανία τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοσφαιρας. Τὸ ἴδιο ἐλάττωμα χαλαεῖ μιὰν ἄλλη της εἰκόνα «Στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ» που ἔχει μερικὰ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*

§ 15

'Ἄλλοι Δραγομάνοι κ' Ἡγεμόνες.

Ἦστερ ἀπὸ τὸ Νικουση κι ἀπὸ τὸ Μαυροκορδάτο μὰς παρουσιάζεται μακρινὴ συνοδία ἀπὸ μεγαλονόματους ὁμογενεῖς μεγιστάνες, που θα τοὺς ἀφίναμε στὰ χέρια τῶν Τούρκων ἱστορικῶν ἂ δὲν τύχανε να φανούνε στὴν ἀργότερη ἐποχὴ, και να συστήσουνε βάση κοινωνικῆς σειράς που ἀνακατεῦτηκε κάμποσο στὰ ἑθνικὰ μας τοὺς στεροὺς δυὸ αἰῶνες, δέκατο ὄγδοο και δέκατο ἕννατο. Για τὴν κοινωνικὴ αὐτὴ ταξὴ θα μιλήσουμε σὲ λιγάκι. Τώρα δυὸ λόγια για τὴ βάση της, μὰ για λόγους πάντα ὄχι

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 281.

διηρημβικούς, καθὼς συνήθιζονε οἱ χρονογράφοι μας και κάνουνε, παρὰ μόνο και μόνο ἐπειδὴ μερικοὶ τους σταθῆκανε πατέρες ή προπχτορες ἀνθρώπων που κἀτι κάμανε ὅταν τὸ ἔθνος ζύπνησε και τοὺς συνεπῆρε με τοὺς βουνήσιους ἡρώισμούς του.

Ὅλοι οἱ Μεγάλοι Δραγομάνοι, ἀπὸ τὸν Ἀλέξαντρο Μαυροκορδάτο και κάτω ἴσα με τὴν Ἐπανάσταση, ἔξὸν ἕνας, ὁ Βλάχος ὁ Ρακοβίτσας, δικοὶ μὰς εἶταν. Τρεῖς Μαυροκορδάτοι, τέσσερεις Γκέκηδες, ἔξη Καλλιμαχηδες, ἔξη Καρατζάδες, πέντε Σούτσηδες, δυὸ Ὑψηλάντες, ἔξη Μουρούζηδες, ἕνας Ραλλης, ἕνας Ἀργυρόπουλος, κ' ἕνας Ἀριστάρχης Ἡγεμόνες πάλι τῆς Βλαχίας και τῆς Μολδαβίας ἔχονε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ δεκάτου ὄγδου αἰῶνα, ἔξω ἀπὸ καμιά δωδεκάδα ντόπιους, τρεῖς Μαυροκορδάτους, τρεῖς Καλλιμαχηδες, τέσσερεις Καρατζάδες, τρεῖς Ὑψηλάντες, δυὸ Μουρούζηδες, τρεῖς Σούτσηδες, ἕνα Ρωσίτο, ἕνα Μαυρογέννη. Ἐχονε και Δραγομάνους τοῦ Στόλου — ἄλλο ἀξίωμα που χρησίμευε εἶδος σκαλοπατί για τὴ Μεγάλη Διερμηνεία, — Νικόλα Μουρούζη, Γιάννη Καρατζά, Νικόλα και Στέφανο Μαυρογεννη. Βλᾶτε τὴν ἀρχὴ και τοὺς παρατρεχόμενους τῶν ἀφεντάων τῆς Βλαχίας και Μολδαβίας, σπαθάρους, πρίστῆνικους, χατμά-

νους, βορνίκους, κ.λ., βάλτε και τοὺς παρατρεχόμενους φίλους, ἀντίζηλους, και συγγενῆδες τῶ Δραγομάνων, κ' ἔχετε ὀαλγαγα σημαντικὴ ἀνθρώπους που ἀπάνω σὲ μιὰ ἑθνικὴ κρίση θα λογαριαστοῦνε, κ' ἐπειδὴ αὐτὴ ή φύρα παρουσιάζεται τις παραμονὲς μιᾶς τετοιας κρίσης, πρέπει να τοὺς λογαριάσουμε, ἀλλῶς δὲ θα καταλαθοῦμε μερικὰ στοιχεῖα που μὰς βγάζει ή ἀνκλυση τοῦ μεγάλου μας ἐθνικοῦ Σηκωμοῦ.

§ 16

Οἱ Φαναριῶτες.

Κ' ἔτσι ἐρχόμαστε στοὺς Φαναριῶτες. Αὐτοὶ εἶναι τὰ στοιχεῖα που λέγαμε παραπάνω.

Για να χαρακτηριστη ὁ Φαναριωτισμὸς με τρόπο που να μὴ χωρὴ λόγος, σῶνε να φωτισθοῦμε ἕνα πᾶμα. Ἄ δὲν ἔκαμε τὴν ἀρχὴ ή Κλεφτουριά, κι ὄχι μονάχα ή Κλεφτουριά τοῦ βουνου, παρ' ὅλοι οἱ ἀποσπασμένοι μὰς ἀπὸ Μάνη ὡς Σούλι, ἀπὸ Σάμο ὡς Κεφαλονιά, ή συλλογιότανε ἀραγες ὁ Φαναριωτισμὸς να ἐγκαινιστῆ ἑθνικὸ κίνημα, και να κεντρήση τὴν Κλεφτουριά να τὸν ἀκολουθήση; Σὲ τέτοιο ρῶτημα ή ἱστορία μας δὲν μπορεῖ να πῆ και.

μήρη πολύ πετυχημένα και που ζεσταίνεται από κάποια καλοκαιριάτικη ποίηση.

Η κ. Τσίλλερ αν και ξαφνίζει με άγριες αντιχρωμίες και ξεφρενιασμένους χρωματισμούς δείχνει περισσότερη πρωτοτυπία. «Η στέρα» μ' όλες τις τεχνικές της αδυναμίες είναι κατά τη γνώμη μου μία από τις πιο ζουμερές εικόνες σε τούτη την έκθεση. Κ' η γούρνα με τα φωτεινά της νερά και τα δέντρα που δλόγυρά της έρχοκουούνε μέσα στην άντηλιά κι ο άγέρας που αναδράει και μακραίνει προς το βάθος τό σκουρόχλωμο—είναι όλα ζωντανά και δείχνουν άρκετή τέχνη συναρμογής. Μά πρέπει να πώ κιόλας πως είναι τέχνη διακοσμητική μάλλον παρά δημιουργική.

Δίπλα βρίσκουμε τον «Αφρικανό», ένα σκεδίο-γράφημα του κ. Προκοπίου. Είναι ένα από τα σπάνια καλά σκείδια της έκθεσης. Έχει δύναμη κ' ειλί κρίνεια.

Ός σύνολο του κ. Γερμανιώτη οι εικόνες είναι καλοσυνείδητες και παρουσιάζουν όμορφοτελειωμένη δουλειά. Οι προσωπογραφίες του φαίνονται να έχουν άρκετή συγγένεια με την έγγλέζικη σχολή και χαδεύουνε τό μάτι με λαφροδικάνα χρώματα και δρασερές αντιφεγγιές. Λιγώτερο μ' άρέσει ή άλληγορική του «Ανοιξιά». Δέν έχει ζωή μέσα της. Η άσπροφόρα κ'τή κοπελούδα είναι παρά πολύ άκαθημαϊκή, τά χρώματα είναι παρά πολύ στενά για τόσο μεγάλη ζουγαριά και τό σκείδιο προδίνει κάποιες ξεχασμένες αδυναμίες. Δίχως άλλο έχουμε εδώ μία ιδέα ποιητική, που δέν την έσφιξε ή τεχνίτης μ' άρκετή έπιμονή για να την κάνει άληθινή εικόνα.

Η βυζαντινή παράδοση παρουσιάζεται με τον κ. Ράλλη και τον κ. Ιωαννίδη. Η «Παπαδοπούλα» του πρώτου είναι κρύα με καλοφτιασμένη εικονούλα. Όμως τό «Τούρκικο λουτρό» του είναι φόβια θεματογραφία. Ο κ. Ιωαννίδης έχει περισσότερη ειλικρίνεια μέσα του. Τό σκίτσο «Έκκλησία» έχει τόνο λιτό κι άρμονία, με τό φως δέν είναι καλοζυγισμένο. Μία γυναικίσις προσωπογραφία του (άριθ. 81) δέ δείχνει δύναμη στο σκείδιο με τό συχωρη κανείς αυτό γιατί ή άπαλός χρωματισμός χαδεύει τό μάτι με γλυκειά σταχτοσύνη.

Του κ. Ροϊλού και του κ. Όθωνάιου τά έκθέματα δέν είναι από τά καλύτερα τους. Τό προτίρημα του κ. Ροϊλού είναι δύναμη στο σκείδιο και γερό ύφος. Δέ βρίσκω κ'τές τις άρετές στις εικόνες που μας έστειλε. Τό αποτάμι του κ. Όθωνάιου ε

χει όμορφες χρωματαυμονίες όμως έχει και κάποια θολάδα που αν και θεληματική δέν κατόρθωσε ν' αποδώσει άρκετά ζωντανά της πυκνόδεντρης σκιές τις φεγγερές αντιθωρίες.

Οι προσωπογραφίες του κ. Μαθιοπούλου δέ μας άρουνται χάρη και ψιλόγλυκη λαφράδα, είναι όμως κάπως αδύνατες στην παρατήρηση και στην ψυχολογία. Όσο για τις άλλόκοτες «παρλιουσιακές» φαντασίες του όμολογώ πως καθόλου δέ με συγκινούνε.

Η «Αύσις του Κιθαιρώνα» του κ. Ρωμανίδη είναι φιλόδοξο και κλοδοουλεμένο έργο. Λιγη περισσότερη φλόγα, μια πιο διονυσιακή αντίληψη της φύσης θα καλητέρευε σημαντικά την τέχνη αυτού του ζουγράφου.

Του κ. Θωμόπουλου οι πολυκρίθμες εικόνες δέ μου είναι συμπληθητικές. Καθώς σε πολλούς άλλους από τους ζουγράφους μας τό άρέσει κι αυτόνουό να ρίχνει τό χρώμα με τό μιστρί και να τις σκιάζει με δυνατές χαρκαίες. Κάθε τεχνοτροπία έχει φυσικά και τό λόγο της και την άπολογία της. Όμολογώ όμως πως με κουράζουν αυτά τά όργια τω χρωμάτω που κανένα σκείδιο δέ φαίνεται να τά ρυθμίζει. Πρέπει ως τόσο να πώ πως ένα έργο του κ. Θωμόπουλου—από την ζώνη των βουνών μας— έχει βάση γερή και χαρακτήρα και μοιάζει να δουλεύτηκε σ' άληθινό άγερικό βουνό.

Δέ θα πολυλογήσω για τις εικόνες του κ. Μποκατσιάλη που έχουνε την άδιακρισία να μου θυμίζουνε μογοαντισμένους μουσαμάδες, ούτε για μίαν άλλη που όνοματίζεται «Νύξ» και που άληθινά είναι μαθιοί λεκίδες μέσα σε κάδρο ούτε για κάτι ατοπία της Προύσης» που μοιάζουνε χαλιά ούτε για κ'τι πετσιασμένες προσωπογραφίες που καμώνονται ρεαλισμό ή θένε να μιμηθούνε την τέχνη του Rembrandt.

Τά έργα της σκελιστικής είναι τόσο μέτρια που προτιμώ να μην κάνω λόγο γι' αυτά. Τά περισσότερα ούτε για ταφόπετρας δέν κάνουν. Έξαιρώ μερικά μπρούντζινα μετάλλια που είναι καλοσκαλισμένα.

Και τελειώνοντας θα πώ πως μ' όλη την έπιθυμία που έχω να δω την έλληνική τέχνη ν' άντρωθεί και να μεγαλοουργήσει και μ' όλη την έπιείκεια που έπρεπε να γεννά μέσα μου μια τίτσια έπιθυμία, όμως άπελιίζουμκι κάποτες βλέποντας πόσο μακριά βρίσκεται από την έννοια της όμορφοσώματος, της ψιλόγυαμης, της άγερόχρωμης έλληνικής

φύσης. Και βγαίνοντας από την έκθεση έννοιωσα κάποιιο ζαλάφρωμα και κάποια ήδονή κοιτάζοντας τους βράχους του Ύμηττου αντίπερα που γλαυκοχλωμιάζανε μέσα στην κλοσύνεψη του δειλινού.

Άθήνα 14.08.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ

Ο ΑΗΤΟΣ *

Τηράτε τον αητό,
τό βασιλιά τό φτερωτό,
κελαδισμούς δέν ξέρει να ταιριάζει,
τή λέπη, τη χαρά του δέν την κράζει,
ξέρει στά ύψη να πετάει,
κατάματα τον Ήλιο να τηράει,
κι όσο παγώνει
να σωπαίνει.

Και δέν εξήλεψε ποτές τάηδόνι,
που με τό θρηγο του πληρώνει
όδες του δάσου τις νυφάδες,
που με τις φεγγαρίσις τις άγνάδες
στη λίμνη την άπόμωρη του δάσου πλένει
κι άφίρουν τά παιγνίδια τους και κλαίνει.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

* Έτσι αρχίζει ένα μεγάλο του ποίημα ή Μελάς. Και τούς στίχους αυτούς είχε την κλοσύνη να μου τούς γράψει στο σημειωματάρι μου την περασμένη Δευτέρα που ταξιδεύαμε οι δύο μας στο ίδιο σιδ ροδρομικό βαγόνι από την Πάτρα στην Άθήνα. Δ. Τ.

Ο ΦΙΛΟΣ ΚΑΙ

Παρατηρώ πως τώρα ύστερα βγήκε μόδα να γράφεται με μπροστά στο α—ο—ου, κι' όχι με (με άπόστροφο) όπως είναι ή παλιά συνήθεια. Ο τρόπος άφτός μου φαίνεται λαυθασιμένος, και καλύτερα άς πούμε έμεις τί τρέχει, πρί βγει κανείς κλοθελητής μας και μας κάνει τό σφο σε βάρος μας ξηγώντας μας τό σωστό.

Τό λόγο της γραφής με τον ξηγάει ή Φιλήντας στη μικρή του Γραμματική σ. 77, όπου λέει πως ή φιλος ήχος ε του και μπροστά στους παχιούς α—ο—ου γίνεται ι (καλύτερα η), κόνοντας δίφτογγο με τον

Δέν μπορεί να τό πη αυτό τό ναί μήτε ή ιστορία μήτε ή κοινός νοός. Έπειδή ή Φαναριωτισμός δέν είναι σωμα αυτότελο και ανεξάρτητο, παρά δέμενο, καρφωμένο, και παρασιτικό. Η κρίση του δέν την είχε τη δύναμη που γεννάει ιδέες, και μάλιστα τέτοια παράτολη ιδέα, καθώς δά και τό είπαν τότες, πως ήταν παράτολη και παράκαιρη ιδέα ή επανάσταση.

Ο Φαναριώτης ήξερε να επιστατή ξένα χτήματα. Να τ' χτυπήσει κάτω, και να ζητήσει να πάση ρημαγμένο χωράφι για να τό γυρίση δικό του περιβόλι, αυτό της σειράς του δέν είτανε.

Είναι λοιπό δευτερεύοντο στοιχείο στην ιστορία και της δουλειάς, και του ξαναγεννημού, κι όσα προσόντα του νομιζόντανε ως τά τώρα πολύ χρήσιμα για τό έθνικό ξανασάρωμα, φαίνονται σαν άνωφέλευτα σήμερα που βλέπουμε άλλα κράτη να ξεφωτρώνουνε άπανωτά, και να προκόβουνε μάλιστα γλυγορώτερα και καλλίτερα από μας, δίχως τέτοιες βοήθειες.

Άς ακούσουμε ως τόσο τί μας λένε για την πολιτική μας αυτή άριστοκρατία, καθώς τη χαρακτήρισαν, άσκημα όμως, επειδή πρώτο, άριστοκρατία δέν είταν, και δεύτερο, τά πολιτικά τους δέν

είταν έθνικά, παρά ξένα. Όστε ίσως καλλίτερα Πολίτη συντηγιά, κι ως ένα βαθμό Έκκλησιαστική επειδή όχι μονάχα στα πρώτα χρόνια περιτριγύριζαν και βρίσκανε δουλειές στα Πατριαρχεία, με και τους δύο άργότερους αιώνας κέντρο τους είταν πάντα τό Φανάρι, και πολλοί τους άνακατευόντανε ακόμα στα έκκλησιαστικά.

Ο ιστορικός που ακολουθάμε, αν κι από άγαμνό πατριωτισμό συνηθίζει τά πιο ξενικά και τά πιο έχτρικά να γυρεύη να μας τά βγάξη έθνικά, για να μην άναγκάζεται να ξορίζη από την ιστορία του γνωστά μεγάλα γεγονότα συνεδεμένα με γνωστά ρωμαίικα όνόματα, όμως φιλοτιμιέται να δείξη όση μπορεί άμεροληψία, και λοιπόν περιγράφοντας τους Φαναριώτες, αφού μας ξηγήση πως έλληνική άριστοκρατία τότες δέν μπορούσε να ύπάρχη (1), πως έ

1) Γάκούσαμε άπειρες φορές πως άριστοκρατία δέν έχουμε, επειδή ή έλληνική ή λαός άριστοκρατία δέ σ'ήκοναι, ζντας τάχα από φυσικό του δημοκρατικός. Μεγκλήτερη πλάνη δέ γίνεται. Η άλήθεια είναι πως δέν πρόκοψε να συστήση άριστοκρατική τάξη τό Έθνος.

Τους πιο σοβαρούς πολέμους της μεσομινικής Εύρώπης τούς όργάνιζαν, τούς κυβερνούσαν και τούς πολεμούσαν οι φαμελίες που λέγονται ως τά σήμερα άριστοκρατικές. Σ'

κεινο που τούς ξεχώριζε από τό άλλο έθνος είταν ή

έκείνους μάλιστα τούς χρόνους είταν οι πρώτες όχι μονάχα στόνομα, με και στί χάρη. Οι δικοί μας όμως οι πρώτοι τί έκαμαν; Άλλοι, καθώς είδαμε, ξεπιτεύτηκαν, άλλοι τούρκεσαν, άλλοι τούρκισαν ως τό τέλος. Άν τρέχανε να πιάσουν έπαρχίες ή περιφέρειες και να τις όργανίσουνε με τρόπο που ή να προλαβόνουνε την τούρκικη την πλημμύρα, ή να την ξεπρώγουνε όπου πλάκωνε, θα μας έφεραν ίσως συστήματα κάπως άνάλογα με τά δυτικά, και θα καθέριναν είδος έλληνική άριστοκρατία. Τους ήγώνες του όμως, καθώς θα δούμε, τό έθνος τούς έκανε όλομώναγο κι άνοδήγητο. Με καπετανέους που είτανε και πολεμιστάδες, και με πολεμιστάδες που γινόντανε και καπετανέοι. Μοιάζει με την άλήθεια ήμα πως κατάφερε με τέτοιους όργανισμούς να βγάλη πέρα όπως όπως τό μεγάλο του τέν άγώνα στο τέλος.

Άν κατεβήκανε μερικοί μεγαλοόνοματοι στο στερνό εκείνο τό κίνημα, κατεβήκανε αφού πέρασαν τρεις και τέσσερεις αιώνας που προγυμναζόντανε τό έθνος δίχως την όδηγία τους. Ποιός λοιπόν απόγονός τους, και με ποιά δικαίωμα, μπορούσε να στολήση σήμερα ήνομά του, άς είναι και με τό μετριώτερο τίτλο; Ο τίτλος, κι ή μέτριας κι ή μέγας, άνήκει τώρα στο ίδιο τό έθνος.

Λεγόμαστε λοιπό δημοκρατικοί, με ή καθαυτό όρισμός μας βαρρύ είναι, Έθνος που δέν άπόχτησε άριστοκρατία, επειδή πολέμησε αιώνας άκίφαλο τον κατηχητή του, με τό να μη βελήσανε να τό κυβερνήσουνε οι μεγάλες του φαμελίες.

ακόλουθο ήχο, όπως βλέπουμε στο κι άλλους αντίς και άλλους κτλ.

Μά αν είχαν έτσι, τότες ο ψιλός ήχος ε και των άλλων μονοσύλλαβων έπρεπε να παθαίνει το ίδιο πάθος μπροστά στα παχιά, και λοιπόν από το με άλλους και σε άλλους έπρεπε να γίνεται μι άλλους και οι άλλους. Τι λόγος υπάρχει ώστε να χαιρεται χωριστό το προνόμιο της αλλαγής μοναχά ο ήχος ε του και; Δεν υπάρχει κανείς, κι' η αλήθεια είναι πως, καθώς κόβεται το ε του με και σε κι' έχουμε μ' άλλους και σ' άλλους, έτσι κόβεται (ή καταπονείται, όπως το λέει το πάθος ο Φιλήντας) και το αι (=ε) του και.

Ό,τι γελά στην αρχή είναι έτιυτο. Όταν κόβεται το αι του και, ο ήχος κ μένει μαλακός μπροστά στο α, κι' έτσι έχουμε την προφορά κι άλλους κι' όχι την προφορά κάλους. Το να μένει όμως το γυμνωμένο σύμφωνο με την αρχικιά του προφορά είναι κανονικό. Γιατί συχνά—ίσως πάντα— ύστερα από α...πή (έκθλιψη) δεν αλλάζουν προφορά τα σύμφωνα, κι' αν ακόμα ο καινούργιος τους φωνητικός γείτονας απαιτεί τέτιο αλλαγή.

Από το βλέπεις καθαρά αν πάρεις έξαφνα τις λέξεις έστανε άλλου και τις λέξεις έστανε αλλίου. "Αν κόψεις το τελικό του πρώτου πρόσωπου έχεις έστανε' άλλου με τον ήχο του κ σκληρό όπως τον είχε και πριν αν κόψεις το τελικό του τρίτου πρόσωπου έχεις πάλι έστανε' άλλου, με με τον ήχο του κ μαλακό άπαράλλαχτα όπως τον είχε και πριν. Ο καινούργιος γείτονας α δεν του άλλαξε την αρχική του προφορά. Και το άφτι ποτίς του λάθος δεν κάνει. "Αν πεις τις λέξεις έστανε' άλλου με το κ σκληρό, το άφτι άμέσως ξέρι πώς είπες το πρώτο πρόσωπο αν τις πεις με το κ μαλακό, ξέρι πώς έννοούσες το τρίτο πρόσωπο.

Και το περίεργο άφτο φαινόμενο δε γίνεται μοναχά με το κ γίνεται μ' όλα τα σύμφωνα. Παρε παραδείγματα με χ και γ. "Αν πεις έτρεχε' άλλότες ή έτρωγε' άλλότες με τα σύμφωνα χ και γ σκληρά, λές το πρώτο πρόσωπο αν πεις τις ίδιες λέξεις με τα σύμφωνα μαλακά, λές το τρίτο πρόσωπο.

Όμιο είναι το φαινόμενο και στα ιδιωμιατικά ή ντοπιολάλητα που αναφέρει ο Φιλήντας, σ. 75. Σε κάποιες ντοπιολαλιές φαίνεται πως πέφτει ο τελικός ήχος ι, κι' έτσι λένε βορέλι (βρέλι), παιάν (πιάνει), παιδάκ (παιδάκι), τρέχ (=τρέχει), μα η προφορά των τελικών συμφώνων δεν αλλάζει, όπως

θα περίμενες, παρά μένει άπαράλλαχτη όπως οι λέξεις άφτες την είχαν και πριν πέσει ο ήχος ι (1).

Λοιπόν, άφου κοπεί το αι του και μπροστά στους καλοθρεμένους ήχους α—ο—ου, όπως κόβεται το ε του με και σε, η προφορά του κ πρέπει να μένει, όπως και μένει, μαλακιά.

Καθαρό, έπρεπε να γράφουμε κ' άλλους. Μά επειδή, άμα διαβάσεις μηχανικά όπως κάνει όλος ο κόσμος, άφτη τη γραφή άδύνατο να μην την προφέρεις σα νάταν κάλους, για τουτο από τα παλιά τα χρόνια—άπό τα χρόνια του Βηλαρά, Χριστόπουλου, Ζαλοκώττα κλ.—νίκησε η συνήθεια να γράφουμε κι' άλλους. Πολύ σωστά, άφου άλλιώς δεν μπορούμε να παραστήσουμε το μαλακό ήχο του κ.

Τώρα, όταν κόβεται το αι του και μπροστά στους ψιλούς ήχους ε και ι, σωστότερο δίχως άλλο είναι να γράφουμε κ', όχι κι'. Μά γιατί να μεταχειριστούμε δύο τρόπους, άφου ο ένας φτάνει για να δώσει τη σωστή προφορά του κ και μπροστά στα α—ο—ου και μπροστά στα ε—ι; Οι γραμματισμένοι ίσως δε δυσκολεύονται να διακρίνουν πότε χρειάζεται κι' και πότε κ'. Μά τα παιδιά κι' ο πολός ο κόσμος θα δυσκολεφτούν, άφου βλέπουμε από τα λάθια που γίνονται συχνά πόσο δυσκολεύονται οι στοιχειοθέτες οι ίδιοι. Πρέπει έξαφνα να τους ζηγήσεις πως και μπροστά στο αι, αν κι' αρχίζει με μικρο, πρέπει να γράφουμε κ', γιατί με το αι έχουμε τον ήχο ι' δηλαδή, τρέχα γύρευε (2). Με τέτιο σύστημα πέφτουμε, μού φαίνεται σ' έναν καινούργιο κοντισμό, νόθο, χειρότερο από το γνήσιο. Του Κόντου οι τεχνολογίες, αν και κεφαλοκλουδιά-

στρες, έρχονται κάπως στην πειθό, άφου σκοπός τους είναι να παραστήσουν την αρχαία γραφή. Μά είναι άσκοπο πράμα να εφαρμόζουμε ορθογραφικές τεχνολογίες στη γραφή της δημοτικής, δηλαδή σε τεχνητό είδος γραφής: μάλιστα, άφου και δίχως όφελος θα ζαλλίσουν κεράλια παιδιών κι' άπλοϊκών ανθρώπων, το πράμα είναι κάτι περισσότερο παρά άσκοπο, είναι άκαρδο κι' άτέριαστο με τους σκοπούς της 'Ιδέας.

Μόνος μας σκοπός έμας έπρεπε να είναι όχι πως να δυσκολεύουμε τη γραφή, παρά πως να την άπλευστήσουμε, ώστε σιγά σιγά να καταστήσουμε σε φωνητικό σύστημα, άφου μονομιάς δε φαίνεται κατορθωτή η αλλαγή προς τέτιο σύστημα. Έτσι πρέπει να γράφουμε ι παντού όπου χρειάζεται η προφορά ι, δηλαδή γλυκιά, αλήθεια κτλ., πρέπει ν' άφίσουμε την ύποταχτική κατάληξη που στη δημοτική είναι και σόλοικη, πρέπει ν' άφίσαμε το χρονικό άδγατισμό που κι' άφτός είναι στη δημοτική σόλοικος, ν' άφίσαμε τις ύπογραμμένες (3), να γράφουμε το θέμα του συγκριτικού πάντα με μικρο, κτλ. Και κάθε δοκιμή που γίνεται προς τέτιο άπλούστεμα δεν πρέπει να την περνεύουμε, παρά να την σεβόμαστε, μάλιστα όταν γίνεται από άντρες, καθώς το Φωτιάδη, το Φυτίλη, το Φιλήντα, το Γιανίδη (4), τον Πανταζή κλ., που χρειάζεται κιόλας προσοχή πως τους άποτεινουμε το λόγο, γιατί είναι άντρες με νού και μάθηση και μπορούν μόνοι τους να κρίνουν όσο καλά κι' έμεις τι το λογικό σε κάθε δουλιά και τι το παράλογο.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Έξασα να πω παραπάνου πως κι' αν η θεωρία που ζηγά ο Φιλήντας είναι σωστή, πάλι η γραφή κι' άλλους είναι παράλογο. Η θεωρία του πως φανερά απαιτεί τη γραφή κι άλλους.

3) Σαν τις ύπογραμμένες άνωτα είναι και τα πνίματα, όντας σημάδια δίχως προφορά, κι' έπρεπε να καταργηθούνε μια ώρα άρχύτερα. Άσκημίζου και τον τύπο.

4) Ο Γιανίδης γράει το άναφορικό που (καθώς και το πως) δίχως τόνο. Πολύ σωστά. Όταν μια φορά άλλαξαμε από το πού και πώς, έπρεπε να πγγάζουμε άμέσως στο ά-τονο που είναι το μόνο σωστό.

παιδεία κ' η πολυγλωσσία τους, τα μεγάλα τους αξιώματα, ή συγκοινωνία με τους μεγάλους του Κράτους και με τους μεγάλους της Ευρώπης, έρχεται με την ίδια παρηγοσία στα ήθικά τους ψεγάδια, και τόσο καλσοειδήτητα τράδαζει, που άσκημα δε θα κάμομε να βασιστούμε στο τί ίδιος του μας άναφέρει γι' αυτά τα ψεγάδια ε Σε πολλά της ζωής του; μας λείει, μπορούσαν εύλογα να κατακριθούνε. Λίγοι τους φερνότανε άξιοπ.επα με τους Κυρίαρχους Συνθηζανε να κοιτάζουμε μ' άγέρωχο μάτι τους διογενήδες τους ζεχνώντες πως η ύπερογή τους βασιότανε από ψιλό νήμα, και πως η κυριαρχία του Τούρκου κρεμίοτανε το ίδιο άποπάνω τους καθώς άποπάνω από τους διοφύλους που περιφρονούσανε. "Οχι πολύ εθνικά συστατικά αυτά. Πολύ άντεχνικά μάλιστα. Έρχεται κατόπι στη φτώχεια τους και στα δανεικά τους: όταν έπεφταν—άποτελέσματα άπρονοησίας και σπατάλης: όταν είχαν αξιώματα, —στις έχρηστες και ραδιουργίες τους με συγγενήδες μα άς ήταν κι άδέρφια τους, και τέλος στη ζούλια τους: άμα έβγαине καινούριο άγνωστο όνομα, που πέτρα δεν άφιναν άσχημη για να το χαντικώσουνε, όπως πολεμήσανε να κάμουμε με το Νικόλα το Μαυρογένη, όταν από Δραγομάνος του στόλου δια-

ρίστηκε 'Ηγεμόνας της Βλαχίας. Κι' ο Μαυρογένης πάλι, όταν έπιασε ρίζες ή δύναμή του, άλλη έγδικηση δε ζήτησε παρά το κεφάλι του σαράφη που ζόδιψε άμέτρητα ποτά για να μπουδιση το διορισμό του! Ένώ τέτοια τιμή την άξίζαν ίσως οι άντίζηλοι του οι Φαναριώτες, κι' όχι ένας σαράφης. "Ομως η Νέμεση και γι' ενό: σαράφη κεφάλι ζήτησε κ' έλαβε βρεχιά πλερωμή, ότα νικήθηκε ο Μαυρογένης από τους Άουστριακούς στο Καλαράτι, κ' έχασε κι αυτός το κεφάλι του (1790).

Έχει συνάμα και τον κοινό νού ο Ιστορικός μας να μας θυμίση πως τέτοια έλαττώματα ύπεροφίες ψευτοπερηχνείες, ζούλιες κ' έγδίκητες, τα βρίσκει κανένας παντού και πάντα. Πολύ σωστό αυτό. Δεν έχει όμως και το θάρρος να μας διακαλήση πως το ποθητό τους έλαττώμα είναι που τα μεγάλα τους πολιτικά και διπλωματικά προσόντα τα πουλούσανε του Σουλτάνου, και μ' αυτή τους την πράξη έχαναν καθε δικαίωμα να παρασταθούνε άσπροπρόσωποι στην εθνική τους την Ιστορία. Κ' ήταν τωόντες έχταχτη ή διπλωματική τους δεξιοσύνη, άποτέλεσμα φυσικής ζυπάλης και παιδαγωγικής πείρας.

Προχωρώντας στην έρεση πως και τι έκαμαν και οι Φαναριώτες, άφου έρη προικοδο-

τήματα στα Σιολειά. Άμέσως όμως άναγκαζεται να μολογήση πως άλλες μερίδες του έθνους έκαμαν πολύ βασιλικώτερα δωρήματα στα παιδευτικά κατστήματα. "Εδειξαν αυτοί τουλάχιστο πόσο μεριμνούσανε για την εθνική την παιδεία, μη νοιάθοντας οι δύστυχοι πως οι βαρειοί κ' οι άψυχοι τόμοι που βγάζανε τότες με τις κατοσταδες δε σώνανε να χύσουνε στην Έλληνική ψυχή εκείνο που της έλειπε. Αύτα όμως κατόπι. Τους Φαναριώτες τώρα. Κ' επειδή άλλο εθνικό τους έργο δύσκολο να βρεθή, μας κουβαλούνε πάλι το αιώνο τ' άγιοταφήτικο ζήτημα, και σε κάτι εψυχικά που μας έκαμαν οι Δραγομάνοι, καθώς τη μεσιτεία εκείνη του Νικόλα του Μαυρογένη για τους Ψαριανούς, όταν ο Χασάν Πασάς γι' χατίρι του, αντίς να τους ξεπαστρέψη ύστερ' από το έλεεινό το κίνημα του 1770, τους μάλλωσε μονάχα για την άπιστία τους στο Σουλτάνο, μάλιστα τους χάρισε και τεσσαρά χρώνω Κράτσι ο μεγάλος αυτός ο Μάρκος Δούρλιος. Και κατόπι, στα 1787, όταν κηρύχτηκε άλλος Ρούσιος πόλεμος, κ' ύποψιάστηκε πάλι η Πόρτα τους Ψαριανούς, κι' άποφάσισε να τους σκορπίση στη Μικρασία και στα νησιά, άλλος Δραγομάνος του Στόλου, ο Χαντζέρης, μεσολάβησε και τους γλύτωσε με μικρές τιμωρίες.

πιο διαλεχτούς. Είναι οι ίσα με χτές ταπεινοί, οι έρωτεμένοι με την άθωα 'Αστρούλα, που τους άφανίζει στην άγκαλιά της ή Πόρνη με τα πλάνα της ταξίματα.

Πέστε τη συναλλαγή, μα δέν είναι: ή συναλλαγή, είναι κάτι άλλο πιο μεγάλο, πιο τρανό, είναι κάτι σάπιο που βρίσκεται στον τόπο τουτο, όπου σταθείς και όπου πιάσεις. Βίβλια κάποιου νταρκόβερ γίνεται, κάτι πουλιέται και αγοράζεται: είναι ή Πατρίδα που πουλιέται άπ' τους Στρωτους κ' οι Γυαλιστοι την αγοράζουν.

'Η πατρίδα διαφεντεύεται άπ' του Καλόκαρδου το σπίτι και ρέμπελη και κείνη, σαν και κείνο. Μια φωνή διαμαρτυρίας ακούγεται άπ' το λαικό σπίτι, είναι ή 'Αστρούλα, είναι λίγο και ή πατέρας της. 'Η μητέρα και ή γιός άλλα πιστεύουν: είναι ο λαός ο πουλημένος που τον τραβάν οι πολιτικοί άπ' τη μύτη.

'Από τον ίδιο αυτό το λαό, που ζει πιο φυσικά, πιο άληθινά, από τον έξυπνο 'Ελληνικό λαό, θα βγούνε και τα καλά στοιχεία, στοιχεία που θα πάρουν έπειτα οι διαλεχτοί να χτίσουν το παλάτι τους. 'Ο λαός τις πέτρες θα κουβαλήσει μόνο.

Κ' οι α' Αλυσίδες του Παλαμά που διαβάζει ή 'Αστρούλα, είναι ένα ξετύλιγμα του τραγουδιού, του τραγουδιού που θόκουμε άπ' τη γιαγιά της σαν είτανε μικρή ή Στρατίδαινα. Μα τώρα το βλέπει και δέν το γνωρίζει πια, στα χέρια του τεχνίτη πλάστηκε, κ' ή πέτρα έγινε άγαλμα.

'Ο λαός μας έδωσε τη γλώσσα του, ο λαός θα μας δώσει ίσως και άλλα, που άμα τα πάρουν οι Στρωτοι που θα γεννηθούν αύριο, οι πιο δυνατοί, θα τα υποτάξουν σ' ένα σύστημα και θα τα ξαναδώσουνε μεγαλωμένα.

Μα ο λαός πάντα παιδί, πάντα άμυαλο παιδί, έτσι που θα τα δει ίσως δέν τ' αναγνωρίζει και θα ναθεματίσει τα πριν δικά του, γιατί πάντα όσο και να προχωρήσουμε, πάντα όσο υπάρχει κόσμος, δε θα λείψουν από το πρόσωπο της γης εκείνοι που παρασέρνουν το λαό για τα ταπεινά τους συμφέροντα.

'Ετσι κ' ή για Στρατίδαινα ούτε την κόρη της δέν αναγνωρίζει, και στο τέλος του δραματικού τη λείπει τρελλή, την κόρη που κάνει το σκάνταλο και βγάζει τ' άπλυτα στη πόρτα, πράμα που δέν ήθελε ο Καλόκαρδος να κάνει γιατί δέν τότε σύφερνε, φοβότανε μή χάσει μαζί με την οικογενειακή του ύπόσταση και την πολιτική.

Το κακόμοιρο το κορίτσι! λείπει ο Καλόκαρδος τότε και άδιαφορεί, όπως άδιαφορεί και ο κόσμος όλος.

'Ε! κόσμε, άμα σε πνίξει ή ξηστοπωσιά, άμα φτάσει το μαχαίρι στη κόκαλο, τότε θάρχισεις να τα χρειάζεσαι; 'Ισως πρέπει να άποθουρκωθείς για ν' άρχισεις να σκέφτεσαι.

Τότε θα χειροκροτείς και τις α' Αλυσίδες.

Θα τελείωνα τώρα κ' δέν ήθελα να πω δυό λόγια στον κ. Ξενοπούλου.

Για την κριτική του δε μιλάω, έχει σαν κριτικός την ιδέα του, πάει καλά. Μα θα μιλήσω άπ' αυτού σ' εκείνο που λείπει, πως βάζει στη σκηνή ο κ. Ταγκόπουλος, Στρωτους και 'Αστρούλες, ενώ τίτιο στον τόπο μας δέν υπάρχουν.

'Ο κ. Ταγκόπουλος λέει πως υπάρχουν και δίνονται μάάλιστα να καταλάβουμε πως άπ' τη ζωή τους έχει πάρει.

'Εγώ δε θα συζητήσω αν υπάρχουν ή δέν υπάρχουν. Μπορεί και να υπάρχουν. Μα έχω δηλαδή την άποψη ότι η γνώση του κ. Ξενοπούλου και η παραδεχτική των δέν υπάρχουν.

Μα μια φορά που δέν υπάρχουν, πρέπει να γεννηθούνε, αυτό νομίζω πως όλοι λαχταρούμε και ο κ. Ξενοπούλος μαζί.

Και τί άλλο κάνουν οι ποιητές, οι δραματικοί, παρά τις λαχτάρες τους, που δέν μπορούν να τις ζήσουν στη ζωή, να τις φέρνουν να ζούνε πάνου στη σανίδα της σκηνής;

'Ιδες δέν πιστεύω να ζούσανε, ούτε τον καιρό που το λεβέντικο κορίτσι πάτησε τις σανίδες της σκηνής, μα 'Ιδα ήταν του δραματικού ή λαχτάρα και αν δέν έζησε ακόμα θα ζήσει στα χρόνια τα μελλούμενα.

'Όπως μέσ' στα μεγάλα δάση υπάρχει για τη φωνή αντίλαλος, μέσ' στις πολιτείες υπάρχει για τις λαχτάρες, κ' έτσι μια μέρα οι άνθρωποι θ' ακούνε στα βάθεια της ψυχής τους τη φωνή 'Ιδα, 'Ιδα, θα βλέπουν την εικόνα της 'Ιδας, δίχως να ξέρουν πούθε έρχεται.

Κάθε συγγραφέας πλάθει έναν κόσμο δικό του, έναν κόσμο που ζει και κινείται ανάλογα με τις όρεμές της μεγάλης του ψυχής.

Σ' αυτό τον κόσμο τον ψεύτικο κι άληθινό μαζί, ζούν τις στιγμές που όνειροπολούνε, οι ψυχές εκείνες που θα νιώτουν άπ' τις άλλες βαθύτερα τον άγαπημένο τους ποιητή. Βλέπουν μπροστά τους και 'Ιδες και 'Εδες και Ρεβέκες και Σόλνες και Μπράντ και Ρούμπικ. 'Επειτα θα 'ρθούνε άλλοι, περισσότεροι άπ' αυτούς, που θα ζούνε κάπως πιο άσυναίστητα και για αυτό και κάπως άληθινότερα στο συγγραφέα την κοινωνία, (και αυτό βέβαια από την επίδραση της προηγούμενης γενιάς), ως που θάρθει μια μέρα που ο άέρας θα είναι γεμάτος από του ποιητή τις θεωρίες, ή Hilda - ως όνομάσουμε έτσι την ψυχή του ποιητή - θα χτυπάει την πόρτα του παλατιού, θα χτυπήσει και την πόρτα της καλύδας.

'Ο κόσμος του συγγραφέα, το ψεύτικο αυτό περιβάλλο, τώρα γίνεται άσυναίστητα το περιβάλλο το γενικό, άρχίζοντας ίσως άπ' του συγγραφέα την πατρίδα για να φτάσει άργότερα σ' όλα του όριζοντα τα σημεία.

'Ο,τι ο συγγραφέας προφήτεψε, έγινε, ή καλύτερα ό,τι ήθελε έγινε, γιατί ποιός είπε πως Προφήτης είναι κείνος που λείπει ό,τι θα γίνει και όχι κείνος που ό,τι θελήσει γίνεται.

'Ε! μέσα σ' ένα τέτιο περιβάλλο, μέσα σ' έναν τέτιο κόσμο πραγματικό βγαλμένο μέσα άπ' του ποιητή τη σκέψη, είναι παράξενο να γεννηθεί μια Hilda; Σας φαίνεται άπίστευτο πως μπορεί ή ίδια δημιουργική έργασια να γίνει στον κόσμο αυτό, που έγινε μέσα στο ποιητή τη διάνοια, άφου ο κόσμος αυτός δέν είναι παρά ή διάνοιά του;

Και δέν μπορεί να μου πει κανείς όσο και αν έχει λαχτάρες ένας συγγραφέας, πάντα έπηρεάζεται από την περιουσιαστική του, γιατί ποιός είπε πως οι λαχτάρες αυτές δέν είναι όλων μας, δέν είναι γενικές, μα σκόρπιες τώρα και άδύναμες, δέν μπορούν τον καθένα να συγκινήσουν, πάνε και βρίσκουν κάποτες πιο άίσταντικές ψυχές για να φιλοξενηθούν. Και είναι αυτές οι ψυχές των ποιητών.

'Όχι, δέν είναι μίμηση ζωής ή Τέχνη, ή μίμηση ζωής μπορεί να είναι το μέσο που ο συγγραφέας μεταχειρίζεται για να βγάλει ό,τι είναι κρυμένο στην ψυχή του τα βάθεια.

'Υπάρχουν δέν υπάρχουν, λίγο μας νοιάζει.

Και ένας συγγραφέας μπορεί να παίρνει την Τέχνη για ζωής μίμηση, όπως την πάρνει και ο κ. Ταγκόπουλος, του επιτρέπεται, γιατί ο ίδιος ο συγγραφέας ποτέ δέν ξέρει τί πραγματικά κάνει, εκεί που νομίζει πως κάνει ζωής μίμηση, δέν κάνει τίποτα άλλο παρά να προσωποποιεί τις λαχτάρες του, - μα ένας κριτικός ποτέ.

'Ο κ. Ξενοπούλος τα ξέρει αυτά καλύτερα από μένα, μα φαίνεται δε θέλησε να δώσει προσοχή. Δέν είναι τίποτα σπουδαία, ούτε λέγοντας αυτά ένομισα πως ακομίζω γλαυκές εις 'Αθήνας, μα τα είπα γιατί είταν ανάγκη να τα πω τώρα. Είναι ίδιές κοινότητες που θα ξέρει κάθε άνθρωπος που έχει κάποια στοιχεία άίστητικης.

Σ. ΧΑΡΗΣ

ΞΕΓΛΥΣΤΡΗΜΑ

'Από τον κ. Γρ. Ξενοπούλου είχα ζητήσει («Νουμάς» άριθ. 288, σελ. 7, στήλη 2) να μου δηλώσει, σαν τίμιος άντρας και με την ύπογραφή του, αν τα δυό άρθρακια που φανήκανε στο «Νέον 'Αστυ» (21 και 26 του Νοέβρη 1907), άνυπόγραφα, είναι δικά του, γραμένα δηλ. με το χέρι του. 'Ο κ. Γρ. Ξενοπούλος, ξεγλυστρώντας έχι και με τόση μαστοριά, δημοσιεύει στο «Νέον 'Αστυ» (24 Μαρτίου 1908, σελ. 2, στήλη 4) το ακόλουθο γράμμα:

Φίλε κ. Διευθυντά,

Είς άπάντησιν της σημερινής προσλήσεως του «Νουμά», προσηλώς κ' έχω τον κ. Ταγκόπουλον να δηλώση τον αν έπληροί τον «Νέον 'Αστυ» των 21, 26 και 29 Νοεμβρίου 1907, τα δυό άρθρακια εις το βιβλίον τον με τίτλον μου φερδύ-αλα-τό (ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ), έδημοσιεύθησαν εις το «Νέον 'Αστυ» ένυπόγραφως ή άνωύμως. 2ον) αν την ιδίαν περίον έπυχήν, έξ άφορμής παρομοίων κ' επανειλημμένων άσβεβιών του κ. Ταγκόπουλου, δέν ήνογκάσθη, να δηλώσω συντάκτης τότε του «Νέον 'Αστυ», ότι ή στήλη, την όποιαν επέμενε ο «Νουμάς» να θεωρηθ ήλιν ιδιική μου, έγγραφετο υπό διαφόρων συντακτών και ότι έχω προσωπικώς δέν έπρεπε να εδύνηται παρά δια τας φιλολογικάς γνώμας και κρίσεις, τας δημοσιευόμενας εκει με την έπογραφήν μου. 3ον) αν ή άκονυμία του γράφοντος, και του ελαχίστου, δέν είνε άπολύτως, παντού και πάντοτε σεβαστή, ίερά και άπαραβίαστος και αν τίμιος φιλόλογος ήμπορη ποτε να δημοσιεύση κατι άνώνημον ως άπογεγραμμένον, επί σκοπώ πολεμικής, έστω και όταν είνε βέβαιος, ότι ή ύπογραφή, την όποιαν ούτω πλαστογραφεί, είνε ή του γράφοντος και 4ον) αν ή άποκάληψις και ο άδοτηρός χαρακτηρισμός αυτής της πράξεως του κ. Ταγκόπουλου εις τα «Παναθήναια» υπό του παθότιτος, δέν αποτελεί δικαίαν τιμωρίαν της ύποπροπής.

Δεχθήτε κλπ.

'Όλος έμέτερος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Δε θάπαντήσω και τούτη τη φορά στις βρισιές του κ. Γρ. Ξενοπούλου. 'Αρκητή ίκανοποίηση για μένα είναι που ο κ. Ξενοπούλος δέν άποκοται ναρνηθεί και ναποκηρύξει τα δυό άνυπόγραφα άρθρα του, μολογώντας έτσι πως είναι δικά του. Πως είμαι τώρα «πλαστογράφος» κι άσεβής, καθώς με καταγγέλνει, δέν το πολυκαταλαβαίνω. Λυπάμαι τον κ. Ξενοπούλου κ' όλα λυπάται κανείς, δε βρίζει. δακρύζει μοναχά. Και σας το ξεμολογιούμαι, πως διαβάζοντας την άπάντησιν του κ. Ξενοπούλου δάκρυσά, άφου ο κ. Ξενοπούλος για την χαλοσυνειδητή κριτική είνε πια από χρόνια μακαρίτης.

Κέρκυρα 27 του Μάρτη 1908.

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την 'Αθήνα Δρ. Β. — Για τις 'Επαρχίες Δρ. 7
Για το 'Εξωτερικό Δρ. Χρ. 10.

Για τις 'Επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηρες [2 Δρ. την τρι-
μήνη] συνδρομίες.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ή δε στείλει μπροστά
τή συνδρομή του.

10 λεφτά το φύλλο λεφτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κισόκια (Σύνταγμα, 'Ομόνοια-
Εθν. Τράπεζα 'Υπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιά-
δρου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός 'Υπόγειου Σιδη-
ρόδρομου ('Ομόνοια), στα βιβλιοπωλεία 'Εστίας Γ.
Κολάγου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Πανεπιστήμιο και Πολιτεία — Το μνημόσυνο
του Τρικούπη — Οι τηλεφωνήτριες.

ΝΑ ΣΥΖΗΤΗΣΟΥΜΕ δίν' ερχόμαστε πάνω σ' όσα
είπε την περασμένη Κεριακή στο Πανεπιστήμιο ο Μιστριώ-
της, διαβάζοντας την έκθεση της Επιτροπής για το Σεβαστο-
πούλειο διαγωνισμό. 'Εκεί που σπρώχνει τα πράγματα ο σο-
φός καθηγητής, λογική συζήτηση δε χωράει.

Ερχόμαστε όμως να διαμαρτυρηθούμε για την ηθική
υπόβληση, του ίδιου του Πανεπιστημίου, που κατόπιν
ώρα τελευταία βήμα βρομερής οικοφάνιας, απ' όπου σιέρε-
ται στο Πανελλήνιο και στη νεολαία μας ο σπόρος της ψυ-
χικής κατάπτωσης. Ν' ανεβαίνει ένας άνθρωπος και να μο-
ρολογά ώρες διάκερες, ίσως στην σημερινή κατάσταση που
βρισκόμαστε να μην κάνει και πολλή εντύπωση. Μή να ου-
κοφαντεί αδιάντροπα, να κατηγορεί ψεύτικα, να βρίζει με
το χυδαιότερο τρόπο τους ανθρώπους εκείνους, που 'ην όχι
άλλο, μα ή ίσα με τώρα επιστημονική και λογοτεχνική
τουλάχιστο εργασία τους, τους κάνει σεβαστούς για την πα-
ρτίδα μας, — χωρίς να κοινοποιεί μια φωνή του τύπου μας για
το τέτοιο άτομο, μια φωνή αγανάκτησης, μας κάνει να φο-
βόμαστε μήπως φτάσαμε στο τελευταίο καλοπιάτι του ξε-
φυλλισμού.

Υπάρχει χέρι πάνω από το Πανεπιστήμιο; Υπάρχει
'Υπουργός; Κι αν υπάρχει, πώς τη δεύτερη μέρα δίν' προσ-
κάλεσε το Μιστριώτη, να του δείξει τις ντροπές του, αφού
ο άνθρωπος δέν είναι ο δέσος να τις καταλάβει; Αν υπάρχει
Σύγκλητο, αν υπάρχουν μεγαλωμένοι καθηγητές μέσα στο
Μεγάλο Σκολείο του 'Εθνους, πώς δέν τρέβαν να διαμαρτυ-
ρηθούνε την άλλη ώρα για την τέτοια κατάντια που βασι-
λεύει εκεί μέσα;

Μή άδικα άπορούμε. Το ξέρουμε πως έμεις είμαστε οι
λόγοι που παοκίνομε με το φως στα χέρια να οδηγήσομε
στο δρόμο του τό 'Εθνους, και πως αίτοι που το πνίγουνε
σήμερα έχουνε στα χέρια τους την παραστρατιωμένη Κοινή
Γνώμη. Γι' αυτό ίσα ίσα ο άγώνας μας είναι μεγάλος, και
γι' αυτό ο πόλεμός τους εναντίο μας λυσσοσμένος.

Θάρθει—μέρα που το δθνος θα μας νιώσει και θα μας
αγκαλιάσει, κι όλες οι σημερινές βρισιές τω Μιστριώτηδον
και τω Χατζιδάκηδον, θα μείνουν πάνω τους οα μία συν-
νεφιά μάθρης καταφρόνησης.

Τι μας νοιάζει ως τόσο; 'Εχουμε την 'Επιστήμη και
την 'Αλήθεια στο πλάι μας, και κάτω από τους ήσκιους της
θέλομε να βάλουμε και τους άλλους. Κι αν έμεις για τοδτο
είμαστε άντιεθνικοί, ανισόθροποι και άμαθεις, τί είναι ο
Μιστριώτης και οι όμοιοι του που φανταστήκανε πως θα
μπορούσανε για πολόν καιρό ακόμα αυτή την 'Αλήθεια να τηνε
κνίξουνε;

ΤΗΝ ΠΕΡΑΣΜΕΝΗΝ Κεριακή έκλεισαν 12 χρόνια που
πίθανε ο Τρικούπης, και ή Σεβασ. ή έκδρφή του έκαμε το
συνειθισμένο μνημόσυνο στο Νεκροταφείο. Σέποιος πολλός
μαζεύτηκε να προσευχθεί για την ψυχή του μεγάλου
κείνου πατριώτη που είχαμε την άτυχία να χάσομε τόσο
γρήγορα.

Ο.ΤΙ ΜΑΣ έκαμε εντύπωση είταν ο κάθε λογής κόσμος
που μαζεύτηκε στο Νεκροταφείο. Πρωθυπουργός, πολιτευ-
τές, κυρίες, άνθρωποι του λαού όλοι άνακτωμένοι—σωστό

λαϊκό μνημόσυνο. Ούτε σφίρο ούτε κομματισμός δέν επή-
γε όλο τον κόσμο εκεί. Είναι άιστημα ψηλότερο. Είναι
και ή κακομοιριά των σημερινών πολιτικών μας, που δέν
μας άφίνει να λησμονήσομε κάτι πολύ πολύτιμο που χά-
σαμε.

ΕΠΙΕΙΤΑ από κάμποση άνοστη, φλυαρία κατόρθωσε ή
Βουλή μας να ψηφίσει το Νομοσκέδιο για τις τηλεφωνή-
τριες. 'Η ιδέα πως ή ελληνική οικογένεια κιντουεύει όταν
ή 'Ελληνίδα βγει από το σπίτι της είναι στραβή. Μία γυ-
ναίκα που κερδίζει το ψωμί της, ανατρέφει καλύτερα τα
παιδιά της και γίνεται πιό χρησιμη στον τόπο της. Πάρτε
δείγμα την 'Αγγλα.

Κ' ΕΚΕΙΝΟ ακόμα που είπαν όσοι πολέμησαν το Νο-
μοσκέδιο, πως είναι επικίνδυνο για την ήθική να εργαζου-
νται άντρες και γυναίκες μαζί, είναι γελοίο. 'Όσο συνανα-
στρέφονται, τόσο περισσότερο ήμερεύουνε τα έθνη. Οι Ελ-
ληνίδες που εργαζονται με το ψωμί τους είναι ή πιό τί-
μια τάξη 'Α θέλομε να βρούμε τον κίνδυνο της ήθικής
πρέπει να ψάξομε άλλου, στα ρομάντσα και τις διαφθο-
μένες δασκάλεις, που για την κακή μας τύχη γέμισε τώρα
δέν ο τόπος μας. 'Ας ελπίσομε λοιπόν πως σιγά σιγά οι
'Ελληνίδες θα μπούν και σ' άλλα δημόσια γραφεία έχτος
από το τηλεφωνο, πράμα που γίνεται πιό σ' όλα τα
πολιτισμένα μέρη του κόσμου.

ΑΥΤΟ θα έχει κι άλλο καλό αποτέλεσμα. 'Όταν τα
κερίτσια μας μάθουνε να δουλεύουν και να βγάδουν το ψω-
μί τους και καλύτερα θα ήπαντρευούνται και δέν θα είναι
βάρος στ' άδέρφια τους. Δι θέλομε να κατακρίνομε το
άιστημα της αλληλεβοήθειας που υπάρχει στην 'Ελληνική
οικογένεια, μα όσο περισσότερο ανεξάρτητα είναι τα μέλη
μίας οικογένειας, τόσο περισσότερο είναι εύτυχισμένα. Και
ανεξάρτητα κ' εύτυχισμένα οικογένειες κάνουν τα μεγάλα
έθνη.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ

Στη Σμύρνη. 'Η φημερίδα «'Ημερησία» πή-
ρε άπάνου της το ζήτημα στη Σμύρνη. Είτανε πιό
καιρός να φωτιστή και κει πέρα ο κόσμος, και να
ξεμαθθ να θαμπώνεται από τα δασκαλάκια της
«'Αμάθειας» και της «Νέας Σμύρνης». Κ' έτσι
για να δείξη χεροπιαστά ή «'Ημερησία» τί είναι
δημοτική και τί καθαρεύουσα δημοσίεψε σε σειρά
φύλλω της (20 του Φλεβάρη και δώθε) παραβολή
κάθε τετράστιχου της «'Αίμνης» του Λαμαρτίνου
στην καθαρευουσιάνικη μετάφραση του Βλάχου, και
στη δημοτική του Βαλαωρίτη. Αυτό βίβαια λύσσα-
ξε τους αντίθετους και τους έκαμε να ριχτούνε
με όλα τα δυνατά τους κατά της «'Ημερησίας».
Μα για πείσμα αυτή δημοσίευε τη μελέτη του
Ροΐδη για το «Ταξίδι» του Ψυχάρη, που είναι φο-
βερό καμουτσίκισμα της καθαρεύουσας, και μιά
σύντομη μελέτη του κ. 'Εμμανουηλίδη «'Ελληνική
ή Καθαρεύουσα;» που άποδείχνει θεσφάνερα πως ή
περιφημη καθαρεύουσα δέν είναι τίποτ' άλλο παρ'
μάζωμα από φράσεις κακομεταφρασμένες άτόφιος από
ξένες γλώσσες, και μάλιστα από τη γαλλική.

Στη συζήτηση αυτή τη Σμυρνώτικη χώθηκε
και ο φοβερός Γ. Ν. Χατζιδάκης, και μ' ένα άρθρο
του στο «Κράτος» φημερίδα της 'Αθήνας (31 του
Γενάρη 908), λείε όλα τα άρρατα θέματα που από
καιρό ξαναμασάει κατά της Δημοτικής μας και
του Ψυχάρη. Μα βρέκε το μπάριμπα του στο πρό-
σωπο του κ. 'Εμμανουηλίδη.

'Ο φωτισμένος αυτός άρθρογράφος της «'Ημε-
ρησίας», σε σειρά άρθρω του (23 του Φλεβάρη, 11
12 και 13 του Μάρτη) ζετινωλά αλύπητα τη γού-
να του Χατζιδάκη, και τον άποδείχνει καιρίσιμιο,
φτονερό, στριμμένο άνθρωπο, που τα προσωπικά του

πάθη και μιση τα λατρεύει για Θεό, και που δέν συ-
ζητεί ποτές του επιστημονικά μα ακριώτερον γνώ-
ρισμα της πολεμικής του έχει την εισαγωγή της
όχλαγωγίας εν τη επιστήμη». Και παραβαίνει τον
Ψυχάρη μ' αυτόνε, τον ακούραστο εργάτη της 'Ι-
δέας και της 'Αλήθειας, και βρίσκει πως αήθους
κοσμιότητας, μόρφωσης τελεία, ψυχής άγνότητας, επι-
στήμη και πεποίθησις δέν άρκουσι ν' άποτελέσωσιν
ένα Ψυχάρη, έν όλας αυτές τας άρετάς δέν χω-
ματίξη ή ποίησις και δέν φωτίξη ή φιλοσοφία».

'Η ίδια ή «'Ημερησία» (29 του Φλεβάρη) δη-
μοσιεύει κ' ένα άρθροκι του «Θιατή» της, για τις
«'Αλυσίδες» του Ταγκόπουλου. Βρίσκει το δράμα
άξιόλογο, και τον Ξενόπουλο κριτικό καλόπιστο, και
σταματάει στην κριτική που έγραψε για τις «'Α-
λυσίδες» ο «Κριτικός του Νουμά» ένας ακριτικός
πολλής αξίας», όπως λείε.

Στην Πόλη. 'Ο μουσίου Περντικιντής, ή γνω-
στός συνεργάτης του «Μόντ 'Ελληνικόν» έστειλε από
την 'Αθήνα στην «Πρόδο» της Πόλης (29 του
Φλεβάρη) μιά άνταπόκριση για τη γλώσσα. 'Ο ά-
θροπος άπορεί πως ο Παλκμας και ο Χρηστομάνος
«άθροποι μεγάλης αξίας και με πολλές γνώσεις, ά-
νακατεύθησαν τόσο πολ' εντός του γλωσσικού βορ-
θόρου, και δύνκνται να θεωρηθούν ως τελείως χαμέ-
νοι δια την φιλολογίαν»! Αναγνωρίζει κατόπι πως
«μεταξύ των μαλλιαρών εύρίσκονται άνθρωποι αλη-
θούς περιωπής» και μονάχα ο κ. Περντικιντής δέν
εύρίσκεται. 'Ετσι προχωρώντας θυμώνει στο τέλος
κατά της Πολιτείας, που άνέχεται μαλλιαρούς κα-
θηγητές του Πανεπιστημίου, και προσκαλεί τον 'Υ-
πουργό να τους πάψη αύτέρ των γραμμάτων!

'Η «Πρωία» (29 του Φλεβάρη) θυμώνει εναν-
τίο του Ταγκόπουλου που τόμησε να της στείλη
ένα αντίτυπο «'Αλυσίδες», και μες βεβαιώνει πως
αυτό το έκαμε ο Ταγκόπουλος, γιατί «δέν χωνεύει
τους αγωνιζόμενους ύπερ μιας ίερας ιδέας, όλα ύ-
πηρεζεν άνέκαθεν ή επικράτησις της καθαρευούσης»!
'Ετσι βρίσκει εύκαιρία να δώση εξέταση για έξυπνη,
μα τη βεβαιώνουμε και μες πως βαθμολογήθηκε με
μηδενικό.

Στη Σάμο. 'Η αξιόλογη «Πρόδο» της Σά-
μος, καταπιάνεται σ' ένα άρθροκι ν' άποδείξη πως
όσοι χτυπάνε τους δημοτικιστάδες καπανανε αεί-
ρα. 'Ο χρόνος, λείε, θα λύση το ζήτημα, εδ ο-
ποιός έως τώρα μας έκαμε να αισθανθώμεν ότι κά-
θε άλλο παρ' σοφίες είναι τα γλωσσολογικά του
Κόντου, και οι μακαρουνάδες του Μιστριώτη».

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εντοκοι καταθέσεις
'Η 'Εθνική Τράπεζα δέχεται εντόκους καταθέ-
σεις εις τραπεζιτικά γραμμάτια και εις χρυσόν,
ήτοι εις φράγκα και λίρας στερλίνας; άποδοτέας εις
ώρισμένην προθεσίαν ή διαρκείας.
Αι εις χρυσόν καταθέσεις και οι τόκοι αυτών
πληρώνονται εις το αυτό νομισμα, εις δ' έγίνετο ή
κατάθεσις εις χρυσόν ή δι' επιταγής όψεως (cheque)
έπί του έξωτερικού κατ' έπιλογήν του όμολογούχου
Το κεφάλαιον κα' οι τόκοι των όμολογιών πλη-
ρώνονται εν τω Κεντρικώ Κατοστήματι και τη αί-
τήσει του καταθέτου εν τοις 'Υποκιταστήμασι της
Τραπέζης.

Table with 2 columns: Τόκοι των καταθέσεων, and values for 1)2, 2, 2)2, 3, 4 months.

Αι όμολογίες των εντόκων καταθέσεων εκδίδον-
ται κατ' έκλογην του καταθέτου όνομαστικά ή άνω-
νομιοι.

